

Vanda Božić: Prijevara kao kazneno djelo protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja
Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 48, 1/2011., str. 165.-182.

Vanda Božić, magistrantica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

PRIJEVARA KAO KAZNENO DJELO PROTIV SIGURNOSTI PLATNOG PROMETA I POSLOVANJA

UDK: 343.35 (497.5)

Pregledni znanstveni rad

Primljeno: Prosinac, 2010.

Neispunjenje građanskopravnih obveza nije uvijek lako razgraničiti s kaznenim djelom prijevara. Autorica ističe posebnosti prijevara u gospodarskom poslovanju kao *delictum proprium* kaznenog djela prijevara, postavlja pitanje treba li prijevara u gospodarskom poslovanju biti posebno kazneno djelo koje je različito od obične prijevara obzirom da je odnos tih dvaju kaznenih djela u stvari odnos kvalificiranog oblika prema temeljnom. Istraživanjem pravomoćnih osuđujućih presuda u pogledu namjere ukazuje na nedostatak očitovanja suda u pogledu jednog od dva oblika namjere. Zaključno ukazuje na sam zakonski opis prijevara u gospodarskom poslovanju koji sadrži dosta nedostataka i koji zaostaje za definicijom obične prijevara.

Ključne riječi: *prijevara, prijevara u gospodarskom poslovanju, namjera*

1. PRIJEVARA U GOSPODARSKOM POSLOVANJU

Prijevara u gospodarskom poslovanju ključno je kazneno djelo protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja te kao takvo zauzima vodeće mjesto u odnosu na druga gospodarska kaznena djela što proizlazi i iz velike brojčane zastupljenosti prijevara u gospodarskom poslovanju u kaznenoj praksi sudova.¹ Smatra se kvalificiranim oblikom prijevara iz čl. 224. st.1 za koju su propisane teže kazne. Definirana je čl. 293. Kaznenog zakona: *Odgovorna osoba u pravnoj osobi koja s ciljem pribavljanja protupravne imovinske koristi za tu ili drugu pravnu osobu uporabom nenaplativih instrumenata osiguranja plaćanja ili na drugi način lažnim prikazivanjem činjenica dovede nekoga u zabludu ili ga održava u zabludi i time ga navede da ovaj na štetu svoje ili tuđe imovine nešto učini, ili ne učini kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.*² Kazneni postupak za kazneno djelo prijevara u gospodarskom poslovanju pokreće po službenoj dužnosti državni odvjetnik, a pokušaj će se kazniti prema čl. 33. st.1. KZ-a. Prijevara u gospodarskom poslovanju kazneno je djelo *delictum proprium*; počinitelj tog kaznenog djela ne može biti svaka osoba kao što to može biti počinitelj prijevara iz čl.224. st. 1.KZ-

¹ Statistička izvješća, Prijavljene, optužene i osuđene osobe za kazneno djelo prijevara u gospodarskom poslovanju, čl. 293. KZ-a u periodu od 1998.g. do 2006.g.

² Garačić, Ana: Kazneni zakon u sudskoj praksi – posebni dio, Zagreb, 2009.g.; Kazneni zakon (NN 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07)

a, ovdje počinitelj može biti samo, kako zakon navodi, odgovorna osoba u pravnoj osobi. Prijevara obuhvaća lažno prikazivanje činjenica ili prikrivanje činjenica uz uporabu nenaplativih instrumenata osiguranja plaćanja; tu se podrazumijevaju sredstva bez pokrića kao što su ček, mjenica, kreditna kartica, jamstvo i bankovna garancija te akceptni nalog; čime drugu osobu dovodi u zabludu. Novelom od 14. prosinca 2000.g. dovođenje u zabludu ograničeno je na uporabu nenaplativih instrumenata osiguranja plaćanja, ali je ostavljena generalna klauzula *ili na drugi način*. Osoba u zabludi zbog toga čini nešto na štetu svoje ili tuđe imovine te, slijedom događaja, nastaje šteta, kao povećanje pasive, odnosno preuzimanje novih obveza ili pak smanjenje aktive, odnosno gubitka nekog prava, na imovini kojom je raspolagala osoba u zabludi. Između navedenih objektivnih obilježja mora postojati uzročna veza što znači da lažno prikazivanje činjenica mora prouzročiti zabludu, zabluda raspolaganja imovinom, a raspolaganje imovinom štetu.³ Kvalificirani oblik kaznenog djela prijezare u gospodarskom poslovanju čini odgovorna osoba u pravnoj osobi koja je počinjenjem prijezare pribavila znatnu imovinsku korist ili prouzročila znatnu štetu, a postupala je s namjerom pribavljanja takve koristi ili prouzročenja takve štete. Predviđena kazna za kvalificirani oblik prijezare u gospodarskom poslovanju je od jedne do osam godina.⁴

2. PRIJEVARE U GOSPODARSKOM POSLOVANJU POČINJENE PRIJE STUPANJA NA SNAGU NOVOG KAZNENOG ZAKONA

Prijevara u gospodarskom poslovanju uvedena je novim Kaznenim zakonom iz 1997.g. Obzirom da je počinitelj takvog kaznenog djela odgovorna osoba u pravnoj osobi, na prijevaru u gospodarskom poslovanju primjenjuje se i Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (NN broj 151/2003, broj 110/2007) pa će se tako za kazneno djelo odgovorne osobe kazniti pravna osoba ako se njime povređuje neka dužnost pravne osobe ili je pravna osoba njime ostvarila ili trebala ostvariti protupravnu imovinsku korist za sebe ili drugoga.⁵ Donošenjem kaznenog zakona 1997.g. ⁶ hrvatski zakonodavac je prijevaru u gospodarskom poslovanju izdvojio kao kvalificirani oblik prijezare čime ju je uvrstio u Kazneni zakon kao posebno kazneno djelo predviđevši strože kazne nego za običnu

---

³ Bačić, F. / Pavlović, Š.: Kazneno pravo – posebni dio, Zagreb, 2001.g., Bačić, Franjo / Šeparović, Zvonimir: Krivično pravo – posebni dio, Zagreb, 1997.g., Novoselec, Petar: Posebni dio kaznenog prava, Zagreb, 2007.g.

⁴ Čl. 293. st. 2. KZ-a, O prijevari u gospodarskom poslovanju; Novoselec, Petar: Gospodarska kaznena djela, Hrvatska pravna revija, 5/2001., str.71.-86., Novoselec, Petar: Uvod u gospodarsko kazneno pravo, Zagreb, 2009.g., Bojanić, Igor / Kuharić, Zvonko: Prijevara u gospodarskom poslovanju, HLJKPP, vol. 14, br. 2/2007., str. 575.-589.

⁵ ZOPOKD, čl.10.; Ako je za kazneno djelo propisana kazna zatvora s posebnom najvećom mjerom od: -1 godine zatvora, pravna se osoba može kazniti novčanom kaznom od 5.000,00 do 5.000.000,00kn -5 godina zatvora, pravna se osoba može kazniti novčanom kaznom od 10.000,00 do 6.000.000,00kn -10 godina zatvora, pravna se osoba može kazniti novčanom kaznom od 15.000,00 do 7.000.000,00kn -15 godina zatvora ili težom, pravna se osoba može kazniti novčanom kaznom od 20.000,00 do 8.000.000,00kn

⁶ Uvrštena je kao novo kazneno djelo u Kazneni zakon na prijedlog predstavnika Državnog odvjetništva.

prijevaru. Kazneni zakon stupio je na snagu 1.1.1998.g.⁷Prijevaru u gospodarskom poslovanju počinjene prije stupanja na snagu novog Kaznenog zakona, tj. prije 1.1.1998.g. označavat će se kao kazneno djelo obične prijevaru po starom zakonu ili po novom kao prijevara u gospodarskom poslovanju, ovisno o tome koji je blaži za počinitelja, jer je prijevara u gospodarskom poslovanju, naime, samo posebni oblik kaznenog djela prijevaru. Takvo stajalište opravdava se postojanjem pravnog kontinuiteta između temeljnog i kvalificiranog oblika prijevaru. O tome je Vrhovni sud prvo zauzeo jedno stajalište koje nije prihvatljivo:⁸ *Točna je tvrdnja državnog odvjetnika Republike Hrvatske da činjenični opis predmetnog djela ispunjava obilježja i jedne i druge kazneno pravne norme (kazneno djelo prijevaru iz čl. 224. i kazneno djelo prijevaru u gospodarskom poslovanju iz čl. 293. KZ-a), međutim, optuženik je kazneno djelo počinio 9. rujna 1993. godine, prije stupanja na snagu novog kaznenog zakona, a kako je kazneno djelo prijevaru u gospodarskom poslovanju iz čl. 293. Kaznenog zakona potpuno novo kazneno djelo, sud prvog stupnja nije mogao optuženika oglasiti krivim za to kazneno djelo (prijevanu u gospodarskom poslovanju iz čl. 293. KZ), jer nitko ne može biti kažnjen, niti se prema njemu mogu primijeniti druge kazneno pravne sankcije za djelo koje je prije nego je bilo počinjeno nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom određeno kao kazneno djelo i za koje zakonom nije bilo propisano kojom se vrstom i mjerom kazne počinitelj može kazniti (čl. 2. st. 2. KZ-a), a pogotovo kad to djelo u pogledu zapriječene kazne nije za optuženika blaže, već upravo suprotno propisana kazna za kazneno djelo prijevaru iz čl. 224. st. 4. je od šest mjeseci do pet godina, a za kazneno djelo prijevaru u gospodarskom poslovanju iz čl. 293. st. 2. zapriječena kazna je od jedne do osam godina zatvora. Nadalje, pogrešno se državni odvjetnik poziva na postojanje pravnog kontinuiteta između kaznenog djela prijevaru i kaznenog djela prijevaru u gospodarskom poslovanju. Kazneno djelo prijevaru u gospodarskom poslovanju u stvari je jedan posebni kvalificirani oblik prijevaru no on kao takav u vrijeme počinjenja kaznenog djela (9. rujna 1993. godine) nije postojao pa možemo govoriti samo o pravnom kontinuitetu između kaznenog djela prijevaru iz čl. 137., odnosno 142. KZRH i kaznenog djela prijevaru iz čl. 224. novog Kaznenog zakona. Kako je sud drugog stupnja dužan paziti da li je sud prvog stupnja prema počinitelju primijenio zakon koji je bio na snazi u vrijeme kada je kazneno djelo počinjeno, a samo ako je zakon promijenjen jednom ili više puta, obavezan je primijeniti novi zakon ako je za počinitelja blaži, to je drugostupanjski sud svojom presudom pravilno i zakonito djelatnost optuženika*

---

⁷ Izmjenom KZ-a koja je stupila na snagu 1.1.1998. godine u katalog kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta zakonodavac uvrštava i 11 novih kaznenih djela; Damir Kos: Kaznenopravna odgovornost vezana uz kaznena djela gospodarskog kriminaliteta, HLJKPP, broj 02/2000.g.

⁸ 9. 9. 1993. optuženik je u ime svoje zadruge naručio i preuzeo robu u vrijednosti od 73.068 kuna i akceptni nalog kao sredstvo plaćanja predao dobavljaču znajući da se on ne može naplatiti tako da je oštetio dobavljača za navedeni iznos. Općinski sud u Koprivnici oglosio ga je presudom od 24. 11. 1998. br. K-99/97 krivim zbog kaznenog djela prijevaru u gospodarskom poslovanju iz čl. 293. st. 2. Kaznenog zakona. Županijski sud u Koprivnici presudom od 20. 4. 1999. br. Kž-64/69 preinačio je prvostupanjsku presudu u pravnoj oznaci djela tako da je optuženika proglasio krivim zbog kaznenog djela prijevaru iz čl. 224. st. 4. Kaznenog zakona. Državni odvjetnik RH protiv te presude podigao je zahtjev za zaštitu zakonitosti koji je VSRH presudom od 15. 9. 1999. br. Kzz-13/1999 odbio kao neosnovan.

pravno označio kao kazneno djelo prijevare iz čl. 224. st.1. i 4. Kaznenog zakona. (Iz odluke VSRH, Kzz-13/1999-3 od 15. rujna 1999.g.) Četiri godine kasnije Vrhovni sud u drugom predmetu donosi ipak drugačije stajalište: Naime, predmetno djelo, kako je ono opisano i u kaznenoj prijavi i u istražnom zahtjevu počinjeno je 03. prosinca 1996. godine, a u to vrijeme u kaznenom zakonodavstvu nije bilo inkriminirano kazneno djelo prijevare u gospodarskom poslovanju, jer je takvo djelo propisano tek u Kaznenom zakonu (NN br. 110/97, koji je stupio na snagu 01. siječnja 1998. godine), kako je to određeno u njegovoj odredbi čl. 391. po čl. 2. st. 2. toga Zakona nitko ne može biti kažnjen, niti se prema njemu mogu primijeniti druge kaznenopravne sankcije za djelo koje prije nego je bilo počinjeno nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom određeno kao kazneno djelo i za koje zakonom nije bilo propisano kojom se vrstom i mjerom kazne počinitelj može kazniti, dok je po čl. 3. st. 2. propisano da se prema počinitelju primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme kad je kazneno djelo počinjeno, a po st. 2. toga članka propisano je da će se obvezno primijeniti zakon koji je blaži za počinitelja u slučajevima ako je nakon počinjenja kaznenog djela zakon jedan puta ili više puta izmijenjen. Nadalje, u odredbi čl. 1. st. 1. ZKP propisano je da se tim zakonom utvrđuju pravila koja osiguravaju da nitko nedužan ne bude osuđen, a da se počinitelju kaznenog djela izrekne kazna ili druga mjera uz uvjete koje predviđa zakon i na temelju zakonito provedenog postupka pred nadležnim sudom, dok je u čl. 2. toga zakona propisano da se kazneni postupak može pokrenuti i provesti samo na zahtjev ovlaštenog tužitelja. Iz potonjih odredbi ZKP-a proizlazi da se kazneni postupak u pravilnoj primjeni njegovih odredbi osnovano može pokretati samo povodom onih djela koja su u kaznenom zakonodavstvu propisana kao kaznena djela. Kako je naprijed navedeno, kazneno djelo prijevare u gospodarskom poslovanju u vrijeme poduzimanih radnji od strane osumnjičenika nije bilo propisano kao kazneno djelo, pa slijedom toga ne dolazi u obzir niti primjena čl. 3. st. 1., niti st. 2. KZ, obzirom da novi zakon, koji uvodi novu inkriminaciju u odnosu na zakon koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja kad je djelo počinjeno, nije blaži za počinitelja. (Iz odluke VSRH, IV Kž-58/03-2 od 22.10. 2003.g.)

3. POVEZANOST PRIJEVARE U GOSPODARSKOM POSLOVANJU I KRIMINALITETA BIJELOG OVRATNIKA

Počinitelji kaznenog djela prijevare u gospodarskom poslovanju nisu klasični pripadnici kriminalnog miljea. Sva gospodarska kaznena djela uglavnom čine osobe iz visokog društvenog statusa u okviru svoje profesionalne djelatnosti, tako da se gospodarski kriminalitet može odrediti kao *kriminalitet bijelog ovratnika*; po uzoru na teoriju američkog kriminologa Edwina H. Sutherlanda. Značajna je tamna brojka koja obuhvaća broj realiziranih kaznenih djela za koja se ne zna. S druge strane, teško je prepoznati kriminalno ponašanje takvih osoba jer je uglavnom riječ o počiniteljima nenasilnih kaznenih djela gdje tek nakon dužeg razdoblja

nastaju očite posljedice. U uskoj svezi s kriminalitetom bijelog ovratnika nerijetko je i organizirani kriminalitet.⁹

Ako uzmemo u obzir sve karakteristike počinitelja, način počinjenja, postojanje relativno malo specijaliziranih službenika za otkrivanje kaznenih djela gospodarskog kriminaliteta, činjenicu da se takva kaznena djela ne prijavljuju u tolikoj mjeri kao druga *obična* kaznena djela jer ni javnost takva kaznena djela ne može odmah percipirati, jasno nam je da se velik broj takvih kaznenih djela nikad ne otkrije, teško ih je čak i teorijski procijeniti. Problem nastaje ako počinitelji takvih kaznenih djela ostanu neotkriveni, jer imovinska korist stečena kaznenim radnjama tijekom vremena postaje temelj za sve zakonite gospodarske aktivnosti kroz razna financijska ulaganja i investiranja kako bi se zameo trag porijekla uložених sredstava.

4. KAZNENA ODGOVORNOST PRAVNE OSOBE

Načelo *societas delinquere non potest*¹⁰ napušteno je iz našeg kaznenog zakonodavstva kad je 11. rujna 2003.g. donesen Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela koji je stupio na snagu 25. ožujka 2004.g.(NN 151/03, 110/07). Počinitelj kaznenog djela je odgovorna osoba kojoj je u pravnoj osobi povjeren određen djelokrug poslova iz područja djelovanja te pravne osobe.¹¹ Praksa je pokazala da se najčešće prijevara u gospodarskom poslovanju čine u okviru dioničkog društva (d.d.) i društva s ograničenom odgovornošću (d.o.o). Članovi tih društva ne odgovaraju za obveze društva¹², već samo trgovačko društvo odgovara za svoje obveze cijelom svojom imovinom. Članovi uprave vode poslove društva i sklapaju pravne poslove te obavljaju druge radnje koje predstavljaju vođenje poslovanja jednog društva te je njima povjeren djelokrug poslova iz djelovanja pravne osobe. Ukoliko članovi uprave ne vode poslovanje društva na zakonit način, ukoliko ne vode brigu o imovini društva, o rentabilnosti poslovanja snosit će odgovornost za štetu, a time se izlažu i mogućoj kaznenoj odgovornosti. Članovi uprave mogu počinuti kaznena djela na štetu društva, a u svoju korist, a isto tako mogu počinuti i kaznena djela u korist svog društva, a na štetu trećih osoba. Prva kaznena djela bila bi zlouporaba položaja i ovlasti ili pronevjera, a druga prijevara u gospodarskom poslovanju. I članovi nadzornog odbora mogu se pojaviti kao odgovorne osobe društva bez obzira što oni ne vode

---

⁹ Horvatić, Željko: Osnove kriminologije, Zagreb, 1998.g., str. 69.

¹⁰ *Pravna osoba ne može počinuti kazneno djelo*

¹¹ O nedovoljno određenom normativnom pojmu odgovorne osobe iz čl. 89. st. 7. Kaznenog zakona; D.Derenčinović: Sedam pitanja u vezi s utvrđivanjem pojma "odgovorne osobe" u hrvatskom kaznenom pravu i sudskoj praksi; Pravo i porezi; 12 (2003.), 9; str. 3.-9.

¹² Članovi društva s ograničenom odgovornošću i dioničari dioničkoga društva ne odgovaraju za obveze društva izuzev kada je to određeno Zakonom o trgovačkim društvima (čl. 10. ZTD): *Onaj tko zloupotrebljava okolnost da kao član trgovačkoga društva ne odgovara za obveze društva ne može se pozvati na to da po zakonu ne odgovara za te obveze.*

poslovanje društva, međutim oni mogu utjecati na vođenje poslova društva,¹³ naime, oni su ti koji nadziru zakonitost poslovanja trgovačkog društva i ti koji su dužni upozoriti na nepravilnost poslovanja trgovačkog društva. Počinitelji prijevare u gospodarskom poslovanju mogu biti i zaposlenici trgovačkog društva,¹⁴ odnosno osobe koje su u radnom odnosu u tom trgovačkom društvu jer je i njima povjeren određeni djelokrug poslova u trgovačkom društvu, one uživaju status punomoćnika trgovačkog društva po zaposlenju. I na kraju, počinitelji mogu biti i zastupnici trgovačkih društava¹⁵ jer je i njima povjeren određeni djelokrug poslova iz područja djelovanja pravne osobe. S druge strane, postoji li odgovornost tzv. *slamnatog čovjeka*, fikusa, osobe koja je postavljena na funkciju voditelja poslova trgovačkog društva gdje u stvari druga osoba, iz sjene, vodi poslovanje tog društva?¹⁶ Takva osoba ne može se osloboditi odgovornosti upravo iz razloga što je postavljena na mjesto odgovorne osobe u trgovačkom društvu, međutim njezina kaznenopravna odgovornost postojat će ukoliko se ispune još i određene subjektivne pretpostavke u pogledu namjere.¹⁷ Mišljenja sam, da je svakako pravednije uzeti u obzir ocijenu da li takva osoba samo na papiru vodi poslovanje trgovačkog društva ili ih ona formalno i obavlja pa tek onda donijeti odluku o kaznenopravnoj odgovornosti. Što se tiče postojanja svojstva odgovorne osobe, Vrhovni sud smatra da se treba utvrditi da li su toj osobi povjereni određeni poslovi iz djelokruga te pravne osobe i da li ih ona formalno i obavlja; bez obzira na njezinu drugu funkciju u toj pravnoj osobi (nije bitno da li je direktor, zaposlenik, pa čak i da li je uopće i zaposlena u toj pravnoj osobi): *Nije doduše osnovana žalba okrivljenika u dijelu u kojem tvrdi da on nema svojstvo odgovorne osobe, budući da u trgovačkom društvu E. d.o.o. iz V. nije nikad bio zaposlen, a niti je ugovor o djelu realiziran. Prema čl. 89. st.7. KZ-a odgovorna osoba je osoba kojoj je povjeren određen krug poslova iz područja djelovanja te pravne osobe, što znači da odgovorna osoba može biti osoba čija je odgovornost određena nekim službenim aktom, osoba čija odgovornost proizlazi iz naravi radnog mjesta (npr. rukovoditelj pogona) te osoba kojoj je povjereno da samostalno izvodi određeni dio poslova (npr. obrtnik) pa i osoba kojoj je npr. povjeren stručni nadzor. Prema tome, kada je sud prvog stupnja utvrdio da je okrivljenik stvarno obavljao poslove prodaje i savjetnika direktora u tvrtki E. d.o.o. na temelju zaključenog ugovora o djelu i da je on u tom svojstvu ponudio prodaju umjetnog gnojiva oštećenoj tvrtki T. d.o.o.; onda on ima svojstvo odgovorne osobe u smislu čl. 89. st. 7. KZ, budući da mu je i*

---

¹³ Nadzorni odbor nadzire vođenje poslova društva, Vođenje poslova društva ne može se prenijeti na nadzorni odbor, međutim statutom ili odlukom nadzornog odbora može se odrediti da se određene vrste poslova mogu obavljati samo uz suglasnost toga odbora.

¹⁴ Svi zaposlenici trgovačkog društva mogu počiniti kazneno djelo na štetu trgovačkog društva u kojem su zaposleni.

¹⁵ Odnosi se na zastupnike po punomoći i prokuriste, prema ZTD-u.

¹⁶ Situacija kad otac postavi sina na mjesto direktora pravne osobe, a u stvari otac je taj koji vodi poslovanje te pravne osobe.

¹⁷ Sin koji je na funkciji direktora u pravnoj osobi (u stvari otac je taj koji vodi poslovanje tog društva), oslobodit će se odgovornosti što je stavio potpis na određenu ispravu ako mu nisu bile poznate okolnosti koje potpisom te isprave predstavljaju kazneno djelo.

formalno i stvarno povjeren određeni djelokrug poslova iz područja djelovanja te pravne osobe, kao što je to ispravno uzeo i sud prvog stupnja. (Odluka VSRH, IV KŽ-186/02-3 od 2. listopada 2003.g.)

5. POJEDINA OBILJEŽJA OBIČNE PRIJEVARE U ODNOSU NA PRIJEVARU U GOSPODARSKOM POSLOVANJU

Prijevara (čl. 224. st 1. KZ-a)

- Kazneno je djelo delictum communium, što znači da ga može počiniti svatko
- Počinitelj kaznenog djela postupa s ciljem da protupravnu imovinsku korist pribavi za sebe ili drugu fizičku osobu

Prijevara u gospodarskom poslovanju (čl. 293 KZ-a)

- Kazneno je djelo delictum proprium, što znači da kazneno djelo ne može počiniti svatko, već samo odgovorna osoba u pravnoj osobi
- Počinitelj kaznenog djela postupa s ciljem da protupravnu imovinsku korist pribavi za svoju ili drugu pravnu osobu
- U opisu kaznenog djela navodi se uporaba nenaplativih instrumenata osiguranja plaćanja kao način lažnog prikazivanja

Zajedničke značajke prijevare (čl.224.st.1.) i prijevare u gospodarskom poslovanju (čl.293 KZ-a)

- Podrazumijevaju lažno prikazivanje ili prikrivanje činjenica počinitelja kaznenog djela, odnosno odgovorne osobe kao počinitelja kaznenog djela
- Počinitelj kaznenog djela, odnosno odgovorna osoba kao počinitelj kaznenog djela mora dovesti raspolagatelja u zabludu lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica
- Počinitelj kaznenog djela, odnosno odgovorna osoba kao počinitelj kaznenog djela mora dovesti raspolagatelja u zabludu da on raspolaže svojom ili tuđom imovinom na način da učini ili ne učini nešto na štetu svoje ili tuđe imovine
- Šteta na imovini, kojom je raspolagala osoba koja je u zabludi, mora nastati da bi kazneno djelo bilo dovršeno.
- Kvalificirani oblik postoji ako je kaznenim djelom pribavljena znatna imovinska korist¹⁸, a to je korist koja prelazi iznos od 30.000,00 kuna, ili je prouzročena znatna šteta te je počinitelj kaznenog djela postupao s ciljem pribavljanja takve imovinske koristi ili prouzročenja takve štete.

---

¹⁸ Odluka Vrhovnog Suda Republike Hrvatske Su-726-IV/97 od 24.11.1997.

6. ISTRAŽIVANJE OBLIKA KRIVNJE KOD POČINITELJA PRIJEVARE U GOSPODARSKOM POSLOVANJU

Kazneno djelo prijevare može se počiniti jedino s namjerom, najčešće se radi o izravnoj namjeri, kada je počinitelj svjestan i hoće dovesti drugoga u zabludu kako bi ovaj učinio nešto na štetu svoje ili tuđe imovine, npr. počinitelj je izdavanjem potvrde o solventnosti bio svjestan da će oštećenik u zabludi učiniti nešto (npr. isporučiti mu robu) na štetu svoje imovine te je i postupao s tim ciljem. Nešto rijedi slučajevi počinjenja kaznenog djela prijevare jesu s neizravnom namjerom, primjera radi, kad počinitelj preuzima neku obvezu iz kredita svjestan svog teškog imovnog stanja, ali u nadi da će svoju obvezu ipak moći valjano ispuniti, drugim riječima počinitelj se odlučio na ugovorni odnos pa i pod cijenu da neće moći izvršiti obvezu te time pristaje na nastajanje moguće štete druge ugovorne strane. Za postojanje neizravne namjere potrebno je utvrditi da li je počinitelj u konkretnom primjeru odlučio uzeti kredit i pod uvjetom da ga neće moći vraćati. Počiniteljeva volja koja je izražena namjerom subjektivno je obilježje bića kaznenog djela koje mora postojati u trenutku dovođenja drugoga u zabludu te on mora postupati s ciljem pribavljanja protupravne imovinske koristi. Ukoliko bi se počinitelj poslužio prijevaram kako bi doveo drugog u zabludu i time ga naveo da ispuni svoju postojeću obvezu prema počinitelju, tako ostvarena imovinska korist ne bi bila protupravna jer nema štete na strani raspolagatelja (raspolagatelj se na taj način oslobađa svoje obveze) pa ne možemo govoriti o prijevaram jer nije ni ostvareno biće kaznenog djela prijevare obzirom da nedostaje subjektivno obilježje u vidu počiniteljevog cilja pribavljanja protupravne imovinske koristi. Počiniteljeva svijest o mogućnosti nastupanja zabranjene posljedice obilježje je neizravne namjere, počinitelj posljedicu ne želi, ali ju uzima kao moguću jer mu je ostvarenje cilja i s takvom posljedicom važnije nego odustajanje od samog djela. Kako bi to jasnije prikazali, možemo reći da se o neizravnoj namjeri radi kad počinitelj svoje pristajanje na nastupanje štetne posljedice čini tako da ju prepušta slučaju.

Kojim oblikom namjere, izravnom ili neizravnom, počinitelji čine kaznena djela prijevare? U tablici br.1. na temelju 24 pravomoćne osuđujuće presude u prethodne tri godine prikazano je očitovanje suda u pogledu vrste namjere počinitelja kaznenog djela prijevare. Iz istraživanja mogu zaključiti da niti u jednoj odluci sud nije utvrdio da je počinitelj kaznenog djela prijevare postupao s neizravnom namjerom, kad je svjestan da može počiniti djelo pa na to pristaje, već su se obrazložena odluka odnosila ili na izravnu namjeru (45,83%) ili samo namjeru gdje se sud nije očitovao o obliku namjere (54,17%)

	BROJČANO OSUĐUJUĆIH PRESUDA	POSTOTAK OD UKUPNOG BROJA OSUĐUJUĆIH PRESUDA
IZRAVNA NAMJERA	11	45,83%
SAMO NAMJERA	13	54,17%
OSUĐUJUĆE PRESUDE UKUPNO	24	100%

*Tablica br.1. Očitovanje suda u pogledu vrste namjere kod osuđujućih presuda
Tabela prikazuje iznos brojčano i postotno.*

Izravna namjera utvrđena je u 11 osuđujućih presuda, dok je samo namjeru kao oblik krivnje sud utvrdio u 13 osuđujućih presuda.

Smatram da bi se sud u svojoj odluci ipak trebao izjasniti o obliku namjere s kojom je kazneno djelo počinjeno, prvenstveno iz razloga što se navedeno kazneno djelo prijave može počiniti kako s izravnom tako i s neizravnom namjerom, bez obzira što ne možemo zanemariti činjenicu da je broj kaznenih djela prijave počinjenih s izravnom namjerom na strani počinitelja u neuporedivo većoj prednosti. Isto tako, ne možemo, a da se ne osvrnemo kod namjere na voljnu komponentu koja se sastoji u volji da se to djelo ostvari, s tim da je kod izravne namjere ta volja bezuvjetna, dok se kod neizravne namjere radi o pristajanju na nastupanje posljedice za koju nije sigurno da će nastupiti. Samim time, što dokazuje i sudska praksa, djela ostvarena s izravnom namjerom smatraju se težima što vrlo često rezultira i oštrijom kaznom.

7. ANALIZA SLUČAJEVA IZ SUDSKE PRAKSE

4.1. A.B. proglašen je krivim za kvalificirano kazneno djelo prijave u gospodarskom poslovanju iz čl. 293. st. 2. KZ-a. *Optuženik je kao direktor društva s ograničenom odgovornošću X znao da je žiro-račun društva blokirao od 5.11.1999.g. te da su mu 12.4.2000.g. bili evidentirani nenaplaćeni nalozi za plaćanje u iznosu 245.755,00 kuna. Usprkos tome toga je dana putem narudžbenice preuzeo u prodavaonici društva s ograničenom odgovornošću Y 16 komada guma za kamione. Prodavatelj je uvjerio da je njegovo društvo solventno te mu je u tu svrhu predao krivotvoreni obrazac BON-2 s neistinitim podacima o stanju žiro-računa društva, a povrh toga dao mu je kao garanciju bjanko potpisani barirani ček. Iako je kupljene gume preprodao za gotovinu u naredna dva dana, optuženik nije nikada platio račun za preuzetu robu u iznosu od 50.607,00 kuna. (Iz odluke Županijskog suda u Bjelovaru, KŽ-264/2001)*

Direktor društva s ograničenom odgovornošću lažno je prikazao prodavatelju svoju solventnost što mu je omogućilo da kupi robu za svoje društvo nakon čega ju je preprodao za gotovinu čime je ostvario znatnu imovinsku korist. Situacija je kronološki izgledala na sljedeći način; počinitelj je lažno prikazao činjenicu kako je društvo platežno sposobno (solventno) te je u njegovo ime kupio robu odnosno, 16 komada guma za kamione. Izrazio je i volju plaćanja time što je pristao da kupljenu robu plati u roku od 30 dana, tako da je kod prodavatelja izazvao zabludu u pogledu platežne sposobnosti njegova društva kao i volje da plati dug, zbog čega je prodavatelj učinio nešto na štetu svoje imovine time što mu je predao gume u posjed. Nesporno je da je optuženik postupao u namjeri što pokazuje da nije platio robu kao i činjenica da je u stvari društvo bilo nesolventno, a prikazavši krivotvoreni BON-2 s podacima o solventnosti tu bi se radilo i o kazenom djelu krivotvorenja službene isprave. Međutim nije razjašnjeno za koga je optuženik pribavio imovinsku korist, za sebe kao fizičku osobu ili pak za svoje trgovačko društvo. Obzirom da je to velika razlika, jer nije isto da li se radi o prijevari iz čl. 224. st. 4. KZ-a, što bi se odnosilo na slučaj da je optuženik pribavio imovinsku korist za sebe kao fizičku osobu ili se pak radi o prijevari u gospodarskom poslovanju iz čl. 293. st. 2 KZ-a gdje bi ga se teretilo da je pribavio znatnu imovinsku korist za svoje trgovačko društvo. Optuženik je naveo da je gotovinu ostvarenu prodajom guma iskoristio za podmirenje svojih prijašnjih dugovanja, pri čemu nije jasno da li je i u kojem omjeru je od prodajne cijene otplatio dugove svog društva ili svoje osobne dugove. Ako je počinitelj gotovinom platio svoje osobne dugove, onda bi se radilo o običnoj prijevari (čl. 224. st. 4. KZ-a), a ne o prijevari u gospodarskom poslovanju (čl. 293. st. 2. KZ-a), jer optuženik kao odgovorna osoba u pravnoj osobi nije tad postupao s namjerom pribavljanja protupravne imovinske koristi za svoju ili drugu pravnu osobu.¹⁹ Isto tako postavlja se i jedna zakonska nelogičnost u navedenom primjeru; kad prijevaru čini direktor društva s ograničenom odgovornošću koji je ujedno i jedini član društva, nije li u tom slučaju potpuno nebitno pribavlja li taj počinitelj imovinsku korist osobno za sebe ili za svoje društvo kad je to situacija koja je predstavljena kao jedinstvo osobe. U prilog navedenom izlaganju govori i činjenica da prijevaru u gospodarskom poslovanju, kao poseban slučaj prijevare, moderna kaznena zakonodavstva ne poznaju.

4.2. Da li bi se u navedenom slučaju radilo o kaznenom djelu prijevare ili o kaznenom djelu prijevare u gospodarskom poslovanju za koje je i podnesen istražni zahtjev?

Oštećenik kao tužitelj podnio je istražni zahtjev protiv osumnjičenog D. D., vlasnika građevinskog obrta XY zbog kaznenog djela prijevare u gospodarskom poslovanju iz čl. 293. st. 2. KZ-a. Osumnjičenika se tereti da je prema unaprijed stvorenoj namjeri da sebi pribavi protupravnu imovinsku korist, od oštećenika kao

¹⁹ P. Novoselec, s opravdanjem, također postavlja pitanje je li uvođenje prijevare u gospodarskom poslovanju u Kazneni zakon bilo uopće potrebno kad je već Zakon o prijevari u gospodarskom poslovanju izdvojio u kvalificirani oblik prijevare; P. Novoselec: Prijevara u gospodarskom poslovanju, HLJKPP 2/2004, Zagreb, 2004., str. 1131.

tužitelja YZ u više navrata u razdoblju od 7. lipnja 2006.g. do 31. ožujka 2007.g. naručio robu u ukupnoj vrijednosti 142.042,82 kn. Osumnjičenik preuzetu robu nije platio niti je ista naplaćena putem izdate blanco zadužnice zbog blokade računa osumnjičenika. Kako proizlazi iz iskaza svjedoka nesporno je da su oni započeli poslovnu suradnju u proljeće 2006.g. temeljem usmenog dogovora o isporuci robe osumnjičeniku. U vrijeme zaključenja pravnog posla obrt osumnjičenika uredno je poslovao te bio solventan i imao pozitivne podatke o bonitetu. Robu je od oštećenika naručivao od 7. lipnja 2006.g. do 31. ožujka 2007.g. da bi 22. kolovoza 2006.g. izdao i blanco zadužnicu kao sredstvo osiguranja plaćanja za preuzetu robu. Prema podatku poslovne banke osumnjičenika, blokada računa nastupila je 7. rujna 2006.g. Sve navedene činjenice u svojoj ukupnosti ukazuju da u konkretnom slučaju nema elemenata koji bi upućivali na relevantan stupanj osnovane sumnje da bi osumnjičenik počinio kazneno djelo iz čl. 293. st. 2. KZ kako je to ispravno zaključio i argumentirano obrazložio prvostupanjski sud, a i potvrdio drugostupanjski sud: *Uz objektivna obilježja kaznenog djela, konstitutivni element kaznenog djela prijave u gospodarskom poslovanju je postojanje prijeverne namjere koja mora postojati već prilikom zasnivanja konkretnog poslovnog odnosa. Međutim, iz iskaza saslušanih svjedoka K. J., ali i iskaza osumnjičenika te ostalih činjenica prikupljenih u predistražnom postupku, višemjesečne poslovne suradnje, solventnosti obrta osumnjičenika u vrijeme početka poslovne suradnje, te činjenice da je na računu osumnjičenika u vrijeme uspostavljanja poslovnog odnosa, ali i u vrijeme izdavanja blanco zadužnice bilo novčanih sredstava, te okolnosti da je poslovna suradnja nastavljena i nakon blokade računa, Vrhovni sud Republike Hrvatske, kao drugostupanjski sud, nalazi da na strani osumnjičenika u trenutku uspostavljanja poslovne suradnje nije postojala prijeverna namjera pa time niti relevantan stupanj osnovane sumnje da je počinio kazneno djelo za koje ga tereti istražni zahtjev. Da je ispravan zaključak prvostupanjskog suda da se u konkretnom slučaju radi o građansko-pravnom odnosu potvrđuju i sami navodi istražnog zahtjeva, a koji govore da se radilo o ranijem urednom poslovanju te podaci u spisu koji potvrđuju da je osumnjičenik izdao blanco zadužnicu dana 22. kolovoza 2006.g. kod javnog bilježnika pod brojem Ov-12129/2006, u vrijeme kada račun obrta nije bio blokiran.* (Iz odluke VSRH, IV Kž 90/09-2 od 12.01.2010.g.)

Potrebno je s jednakom pažnjom utvrditi postojanje svih bitnih elementa kaznenog djela. Osumnjičeni D. D. ne može biti počinitelj kaznenog djela iz čl. 293. st. 2. KZ-a; obzirom da je ovo kazneno djelo *delictum proprium* što znači da ga može počiniti samo osoba sa zakonom određenim svojstvom, konkretno kako zakon navodi odgovorna osoba u pravnoj osobi. Kako obrt nema svojstvo pravne osobe u smislu zakonskog propisa iz čl. 89. st. 6. KZ-a, a niti u smislu Zakona o obrtu²⁰ tako niti osumnjičenik D. D. vlasnik obrta XY nema svojstvo odgovorne osobe u pravnoj osobi. U ovom slučaju, gdje nedostaju bitni elementi kaznenog djela prijave u gospodarskom poslovanju osumnjičenik bi eventualno mogao biti počinitelj kaznenog djela prijave iz čl. 224. st. 4. KZ-a.

²⁰ Obrt je fizička osoba, izjednačen sa nositeljem obrta, koji odgovara za svoje obveze cijelom svojom imovinom.

8. PRIJAVLJENE, OPTUŽENE I OSUĐENE OSOBE ZA KAZNENO DJELO PRIJEVARE U GOSPODARSKOM POSLOVANJU (ČL. 293 KZ-A):

a) U periodu od 1998.g. do 2006.g.

Za kazneno djelo prijevare u gospodarskom poslovanju *prijavljeno* je u periodu od 1998.g. do 2006.g. 5467 osoba.²¹ Situacija u pogledu kaznenih prijava i vrsta odluka izgleda:

- Za 2274 osobe proveden je postupak i donesena odluka – (41,9%),
- Za 2959 osoba kaznene prijave su se odbacile – (54,5%),
- Za 194 osobe istraga je prekinuta ili obustavljena – (3,6%)

Razlozi zašto su kaznene prijave bile odbačene bili su:

- Nepostojanje osnovane sumnje – (43,9%),
- Djelo nema obilježja kaznenog djela – (38,2%),
- Radi se o okolnostima koje isključuju kazneni progon – (14,8%)
- Radi se o beznačajnom djelu – (2,2%)
- Zbog odlučivanja o kaznenom progonu prema načelu svrhovitosti – (0,9%)

Struktura riješenih predmeta u kojima su bile *optužene* osobe za kazneno djelo prijevare u gospodarskom poslovanju u periodu od 1998.g. do 2006.g.:

- Osuđujuća presuda – (53,1%),
- Rješenje o obustavi kaznenog postupka – (22,0%),
- Odbijajuća presuda – (13,0%),
- Oslobađajuća presuda – (11,9%)

Od izrečenih kaznenih sankcija prema *osuđenim* osobama najveću zastupljenost ima:

- Uvjetna kazna zatvora – (76,5%),
- Bezuvjetni zatvor – (23,4%),
- Novčane kazna - svega (0,1%)

b) U 2009.g.

Za kazneno djelo prijevare u gospodarskom poslovanju iz čl. 293.KZ-a ukupno je u 2009.g. prijavljeno 869, optuženo 389 i osuđeno 178 osoba.²²

---

²¹ Državni zavod za statistiku: Pokazatelji gospodarskog kriminaliteta 1998.-2006.

²² Prema podacima Državnog zavoda za statistiku: Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave,

KD PRIJEVARE U GOSPODARSKOM POSLOVANJU	PRIJAVLJENI	OPTUŽENI	OSUĐENI
Čl. 293.st.1.KZ-a	260	175	78
Čl. 293.st.2.KZ-a	609	214	100
UKUPNO	869	389	178

Tablica br.2 Prijave, optužbe i osude za kazneno djelo prijevare iz čl.293. KZ-a u 2009.g.

	Požeško-slavonska	Brodsko-posavska	Zadarska	Osječko-baranjska	Šibensko-knińska	Vukovarsko-srijemska	Splitsko-dalmatinska	Istarska	Dubrovačko-neretvanska	Međimurska	Grad Zagreb
PR. U GP- čl.293/1	4	10	7	30	10	4	13	16	3	15	32
PR. U GP- čl.293/2	11	11	29	30	9	13	60	47	16	14	158

	RH	Zagrebačka	Krapinsko-zagorska	Sisačko-moslavačka	Karlovačka	Varaždinska	Koprivničko-križevačka	Bjelovarsko-bilogorska	Primorsko-goranska	Ličko-senjska	Virovitičko-podravska
PR. U GP- čl.293/1	260	10	7	6	7	18	24	5	37	1	1
PR. U GP- čl.293/2	609	33	21	13	21	47	34	16	18	2	6

Tablica br.3. Prijavljene²³ punoljetne osobe prema sjedištu suda unutar županije u 2009.g.

Najviše prijavljenih osoba bilo je u Gradu Zagrebu (190 prijavljenih), na drugom mjestu je Splitsko-dalmatinska županija (73 prijavljene osobe), a na trećem mjestu Varaždinska županija (65 prijava). Najmanje prijavljenih osoba bilježe Ličko-senjska županija (3 prijave), zatim Virovitičko-podravska županija (7 prijava) i Požeško-slavonska županija (15 prijava).

optužbe i osude u 2009.g.

²³ Prijavljena osoba je počinitelj kaznenog djela protiv kojega je postupak po kaznenoj prijavi i prethodni postupak završen odlukom kojom je odbačena prijava, odbačen istražni zahtjev, podnesen zahtjev za donošenje presude u istrazi, prekinuta istraga, obustavljena istraga, podnesena optužnica ili optužni prijedlog.

	RH	Zagrebačka	Krapinsko-zagorska	Sisačko-moslavačka	Karlovačka	Varaždinska	Koprivničko-križevačka	Bjelovarsko-bilogorska	Primorsko-goranska	Ličko-senjska	Virovitičko-podravska
PR. U GP- čl.293/1	175	15	12	4	12	4	14	2	27	1	4
PR. U GP- čl.293/2	214	27	3	8	-	5	22	8	25	2	5

	Požeško-slavonska	Brodsko-posavska	Zadarska	Osječko-baranjska	Šibensko-kninska	Vukovarsko-srijemska	Splitsko-dalmatinska	Istarska	Dubrovačko-neretvanska	Međimurska	Grad Zagreb
PR. U GP- čl.293/1	1	3	5	14	-	5	20	10	-	2	20
PR. U GP- čl.293/2	-	7	1	21	1	10	21	1	-	6	41

Tablica br.4. Optužene ²⁴punoljetne osobe prema sjedištu suda unutar županije u 2009.g.

Najviše optuženih osoba zabilježeno je u Gradu Zagrebu 15,68%, na drugom mjestu je Primorsko–goranska županija sa 13,37% optuženih, na trećem mjestu je Zagrebačka županija sa 10,80% i na četvrtom mjestu Splitsko-dalmatinska županija sa 10,54% od ukupno optuženih osoba. Niti jedna optužena osoba nije evidentirana u Dubrovačko – neretvanskoj županiji dok su županije sa svega jednom optuženom osobom Požeško-slavonska i Šibensko-kninska županija.

	Požeško-slavonska	Brodsko-posavska	Zadarska	Osječko-baranjska	Šibensko-kninska	Vukovarsko-srijemska	Splitsko-dalmatinska	Istarska	Dubrovačko-neretvanska	Međimurska	Grad Zagreb
PR. U GP- čl.293/1	1	1	1	5	-	2	8	4	-	2	12
PR. U GP- čl.293/2	-	4	1	12	-	2	13	-	-	5	15

²⁴ Optužena osoba je osoba protiv koje je sudu podnesena optužnica, optužni prijedlog ili privatna tužba, protiv koje je kazneni postupak pravomoćno završen odlukom suda kojom se obustavlja kazneni postupak, donosi oslobađajuća ili odbijajuća presuda, određuje prisilni smještaj za neubrojivu osobu ili se počinitelj proglašava krivim.

	RH	Zagrebačka	Krapinsko- zagorska	Sisačko- moslavačka	Karlovačka	Varaždinska	Koprivničko- križevačka	Bjelovarsko- bilogorska	Primorsko- goranska	Ličko- senjska	Virovitičko- podravska
PR. U GP- čl.293/1	78	7	2	1	5	4	9	1	11	1	1
PR. U GP- čl.293/2	100	13	2	4	-	1	11	3	9	-	5

Tablica br.5. Osuđene²⁵ punoljetne osobe prema sjedištu suda unutar županije u 2009. g.

Najviše osuđenih osoba za prijevare je iz Grada Zagreba 15,17% te iz Splitsko-dalmatinske županije 11,80%. Dubrovačko-neretvanska i Šibensko-kninska županija ne bilježe niti jednu osuđenu osobu dok su Ličko-senjska i Požeško-slavonska županija županije sa svega jednom osuđenom osobom.

9. ZAKLJUČAK

Kazneno djelo prijevare u gospodarskom poslovanju najzastupljenije je kazneno djelo u okviru gospodarskih kaznenih djela, djela koja se rjeđe otkrivaju od ostalih inkriminiranih u KZ-u. Imovinska korist stečena kaznenim radnjama tijekom vremena postaje, kroz razna financijska ulaganja kako bi se zameo trag porijekla uložениh sredstava, legalna. Utvrđuju li sudovi postojanje prijevare namjere kod mogućeg počinitelja na ispravan način ili zakonsko rješenje tu ipak nije u cjelosti precizno? Naime, kako proizlazi iz sudske prakse, specijalna prijevarena namjera *dolus specialis*, da se dovođenjem drugoga u zabludu ili održavanjem u zabludi, za tu ili drugu pravnu osobu, pribavi protupravna imovinska korist uz istovremeni nastanak imovinske štete oštećeniku ili drugoj osobi, mora postojati kod počinitelja već pri preuzimanju robe ili pri sklapanju ugovora s oštećenim koja se očituje u ponašanju počinitelja da ne želi ispuniti obvezu, odnosno zna da neće platiti novčani iznos za preuzetu robu ili ga neće platiti u ugovorenom roku ili nije siguran da će biti u stanju i mogućnosti to učiniti pa pristaje da se to i ne dogodi. Takvo stajalište sudske prakse opravdano je iz razloga što se kod počinitelja već u samim počecima takvog postupanja mora nazirati prijevarena namjera, ona je ta koja ga pokreće na počinjenje kaznenog djela prijevare. Smatram da sudovi ne cijene na pravilan način okolnost da je optuženi predočavanjem BON-2 o solventnosti svoje tvrtke ili obrta *a priori* isključen od mogućeg prijevarnog postupanja, isto tako, ne smije se ni predočavanje BON-2 na kojem su iskazani podaci o trenutnoj insolventnosti samo za sebe tretirati kao dokaz o postojanju prijevare namjere kod počinitelja. BON-2 ne može biti jedini dokaz na kojem će sud utemeljiti svoju

²⁵ Osuđena osoba jest osoba proglašena krivom prema kojoj su izrečene kaznene sankcije: zatvor, novčana kazna, odgojne mjere, sudska opomena i osoba proglašena krivom, a oslobođena od kazne.

odluku, on se treba tretirati isključivo samo kao mogući indicij. Razlozi koji idu u prilog ovakvog stajališta su sljedeći: prije svega, dosta je poslovnih subjekata koji posluju kroz relativno kratko vremensko razdoblje tako da podatak o solventnosti ne može biti realan niti mjerodavan, zatim postavlja se pitanje predstavljaju li podaci o bonitetu uopće stvarno stanje financijskog poslovanja jednog poslovnog subjekta, nadalje sama činjenica da je nastupila blokada optuženikova žiro računa ubrzo nakon preuzimanja robe od oštećenika ne mora značiti da je optuženik znao da će se ta blokada dogoditi te da, stoga neće moći oštećeniku platiti robu koju je od njega preuzeo, jer naime, u poslovanju se redovito događa da poslovni subjekti imaju i po nekoliko mjeseci nepodmirenih dospjelih potraživanja kao i slične druge situacije.

Nameće se pitanje treba li prijevarena u gospodarskom poslovanju biti posebno kazneno djelo koje je različito od obične prijevare, naravno, u tom slučaju trebala bi biti propisana viša kazna za oblik prijevare u gospodarskom poslovanju. Ionako, zakonski opis prijevare u gospodarskom poslovanju sadrži dosta nedostataka i zaostaje za definicijom obične prijevare, naime, smatram da bi kazneno djelo prijevare u gospodarskom poslovanju trebalo obuhvatiti i situacije u kojima je odgovorna osoba pribavljala protupravnu imovinsku korist sebi ili nekog drugoj fizičkoj osobi, nadalje isto tako, i situacije u kojima odgovorna osoba ide samo za tim da drugoga ošteti. Slijedom navedenog, postoji potreba izmjene kaznenog djela prijevare u gospodarskom poslovanju u Kaznenom zakonu *de lege ferenda*, kako bi se riješile nedoumice i popunile postojeće praznine.

FRAUD AS A CRIMINAL ACT AGAINST SECURITY OF PAYMENT OPERATIONS AND BUSINESS ACTIVITIES

Failure to fulfil legal civil obligations is not always easy to distinguish from the criminal act of fraud. The author emphasises the specifics of fraud in business activities as a *delictum proprium* of the criminal act of fraud. Also raised is the question of whether fraud in business activities should be a particular criminal act different from ordinary fraud given that the relation of these two criminal acts actually depends on the relationship of the qualified form with the founding one. Researching legally valid convictions related to intent reveals the lack of court disclosure related to one of two forms of intent. In conclusion, the very legal description of fraud in business activities has many shortcomings and lags behind the definition for ordinary fraud.

Key words: *fraud, fraud in business activities, intention*

LITERATURA

Knjige:

- Bačić, Franjo / Pavlović, Šime: Kazneno pravo – posebni dio, Zagreb, 2001.g.,
- Bačić, Franjo / Pavlović, Šime: Komentar Kaznenog zakona, Zagreb, 2004.g.,
- Bačić, Franjo / Šeparović, Zvonimir: Krivično pravo – posebni dio, Zagreb, 1997.g.,
- Bačić, Franjo: Kazneno pravo – opći dio, Zagreb, 1998.g.,
- Garačić, Ana: Kazneni zakon u sudskoj praksi – opći dio, Zagreb, 2009.g.,
- Garačić, Ana: Kazneni zakon u sudskoj praksi – posebni dio, Zagreb, 2009.g.,
- Horvatić, Željko / Šeparović, Zvonimir: Kazneno pravo – posebni dio, Zagreb, 1999.g.,
- Horvatić, Željko: Novo hrvatsko kazneno pravo, Zagreb, 1997.g.,
- Horvatić, Željko: Kazneno pravo opći dio I., Zagreb, 2003.g.
- Horvatić, Željko i dr.: Rječnik kaznenog prava, Zagreb, 2002.g.,
- Horvatić, Željko: Osnove Kriminologije, Zagreb, 1998.g.,
- Kaleb, Zorislav: Gospodarska kaznena djela iz područja trgovačkih društava i vrijednosnih papira, Zagreb, 2006.g.,
- Novoselec, Petar: Uvod u gospodarsko kazneno pravo, Zagreb, 2009.g.,
- Novoselec, Petar: Opći dio kaznenog prava, Zagreb, 2007.g.,
- Novoselec, Petar: Posebni dio kaznenog prava, Zagreb, 2007.g.,
- Osnovni krivični zakon Republike Hrvatske (Narodne novine 31/93, 35/93, 108/95, 16/96, 28/96),
- Pavišić, Berislav /Grozđanić, Velinka: Osnove kaznenog prava i postupka, Rijeka 2001.g.,
- Pavišić, Berislav / Veić, Petar: Komentar kaznenog zakona, Zagreb, 1999.g.,
- Pavišić, Berislav/Grozđanić, Velinka/Veić, Petar: Komentar kaznenog zakona, Zagreb, 2007.g.,
- Pavlović, Šime: Posebni dio – Kazneno pravo, Zagreb, 2001.g.

Zakoni:

- Kazneni zakon (Narodne novine 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07),
- Zakon o kaznenom postupku (Narodne novine 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02, 62/03, 178/04, 115/06),
- Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela (Narodne novine 151/03, 110/07),
- Zakon o trgovačkim društvima, (NN broj 111/93, 34/99, 118/03, 107/07, 146/08),

Časopisi:

- Bojanić, Igor / Kuharić, Zvonko: Prijevara u gospodarskom poslovanju, HLJKPP, vol. 14, br. 2/2007., str. 575.-589.,
- Derenčinović, Davor: Sedam pitanja u vezi s utvrđivanjem pojma “odgovorne osobe” u hrvatskom kaznenom pravu i sudskoj praksi; Pravo i porezi; 12 (2003.), 9 ; str. 3.-9.
- Kos, Damir: Kaznenopravna odgovornost vezana uz kaznena djela gospodarskog kriminaliteta, HLJKPP, broj 02/2000.
- Matijević, Berislav: Prijevara u građanskom i kaznenom pravu, Hrvatska pravna revija, 4(2004.), 3; str. 38.-46.
- Novoselec, Petar: Gospodarska kaznena djela, Hrvatska pravna revija, 5/2001., str. 71.-86.,
- Novoselec, Petar: Prijevara u gospodarskom poslovanju, HLJKPP 2/2004., Zagreb, 2004., str. 1130.-1133.,
- Novoselec, Petar: Prijevara u gospodarskom poslovanju, Pravni vjesnik 1-2/2005.g., str. 9.-28.,
- Novoselec, Petar: Primjena blažeg zakona u slučaju gospodarske prijevare, HLJKPP broj 2/2002., str. 559.-560.,

Ostalo:

Državni zavod za statistiku: Pokazatelji gospodarskog kriminaliteta 1998.-2006.g.

Državni zavod za statistiku: Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2009.g.,

Prijavljene, optužene i osuđene osobe za kazneno djelo prijevare u gospodarskom poslovanju, čl. 293. KZ-a u periodu od 1998.g. do 2006.g., Državni zavod za statistiku: Pokazatelji gospodarskog kriminaliteta 1998.-2006.

Sudska praksa; <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/>